

Kommunala ordningsvakter

Beskrivning av koncept framtaget av stadskontorets enhet för säkerhet och beredskap.

Innehåll

Kommunala ordningsvakter	1
Inledning	2
Kommunala ordningsvakter	2
Kommunala ordningsvaktens uppgift	3
Synlighet	3
Kartläggning och analys	3
Upphandlat avtal	4
Ledning av det operativa arbetet	4
Utbildning och kunskap	4
Arbetsätt för kommunala ordningsvakter	5
Arbetsledarens roll och ansvar	6
Utsättning inför helg	6
Polisens möjlighet till delegation	7
Ingripanden av ordningsvakt	7
Kroppsburen kamera	7
Felanmälan och skyddsstämning	8
Rapportering	8
Kommunikationsstrategi	8

Inledning

Ordningsvakternas roll i samhället har förändrats under senare år. Behovet av personer med uppgift att bistå Polismyndigheten i arbetet med att upprätthålla allmän ordning, säkerhet och främja trygghet har ökat och ordningsvakter finns nu på fler platser än tidigare. Kriminalpolitiska och brottsförebyggande frågor står mer i fokus nu än tidigare när det gäller samhällets insatser mot brott. Det finns en större förväntan på att brott ska förebyggas och kommunerna har fått ett tydligare ansvar gällande det brottsförebyggande arbetet genom Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete som trädde i kraft den 1 juli 2023.

Ökade förväntningar på trygghet i samhället gör också att det ställs högre krav på närvaro från både polis och annan uniformerad personal. Ordningsvakter har en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. De kan på flera sätt medverka till att brott förebyggs och motverkas, till exempel genom att ingripa i ett tidigt skede vid ordningsstörningar eller genom att rapportera händelser och iakttagelser till polisen. Ordningsvakter kan också bidra till att upptäcktsrisken för brott ökar, genom sin närvaro på platser där allmänheten vistas, och således utföra brottsförebyggande insatser och även främja trygghet (Lag om ordningsvakt 2023:421).

Trygghet är en upplevelse som bygger på flera faktorer. Risken att utsättas för brott är en bidragande faktor, men också andra förhållanden som överblicken av den fysiska miljön, belysning och närvaro av trygghetsskapande aktörer har betydelse. En ökad närvaro av skola, socialtjänst, polis, annan socialtjänstpersonal, nattvandrare, väktare och ordningsvakter skapar trygghet i utsatta miljöer.

Kommunala ordningsvakter

I lagen om ordningsvakt (2023:421) används endast begreppet ordningsvakt. Ordningsvakter som tilldelas att tjänstgöra enligt detta koncept går under benämningen kommunala ordningsvakter för att särskilja dem från ordningsvakter som kan avropas från andra bevakningsavtal som staden har upphandlat.

Kommunal ordningsvakt betyder ordningsvakter som patrullerar stadens offentliga rum i syfte att öka den sociala kontrollen och stärka individers trygghet. Den preventiva insatsen med ordningsvakter bygger på en primär brottsprevention som med generella insatser riktar sig mot hela befolkningen i Malmö stad.

Genom att påverka individer och speciella platser är målsättningen att minska faktorer som kan leda till kriminellt beteende. Ordningsvakter ska ses som en av många olika brottsförebyggande åtgärder som staden kan använda sig av.

Kommunala ordningsvaktens uppgift

De kommunala ordningsvakternas uppgift är att skapa trygghet genom synlighet, kontaktskapande dialog, förebyggande insatser, råd, anvisningar och hänvisningar, allmän information och i viss mån utvändigt tillsyn av kommunala fastigheter inom tillståndsområdet.

Ordningsvakterna ska kunna gripa in när ordningsvakternas polisiära befogenheter behövs vid ordningsstörningar, som till exempel vid avvisningar, avlägsna, omhändertagande av personer som stör den allmänna ordningen.

De kan även hantera omhändertagande och transport av berusade personer enligt Lag (1976:511) om omhändertagande av berusade personer.

Ordningsvakterna kan också ses som en resurs för Polismyndigheten vid olika särskilda händelser som inträffar inom området, som exempelvis olyckor, skjutningar, terrordåd mm. Ordningsvakterna kan då hjälpa till med exempelvis utrymning, avspärrning, sjukvård osv.

Synlighet

För att bidra till känsla av trygghet behöver de kommunala ordningsvakterna vara synliga för allmänheten så mycket som möjligt. Det är därför viktigt med planeringen av patrulleringen inom det aktuella tillståndsområdet. Planering av bemanningen görs utifrån gällande lägesbild och eventuella särskilda händelser. Resurser omfördelas vid behov, till exempel mellan olika veckodagar och tid på dygnet. Ambitionen är att hitta en bemanning där medborgare och besökare som vistas inom tillståndsområdet ska se kommunala ordningsvakter inom tidsintervall 20–60 min.

Kartläggning och analys

För att använda kommunala ordningsvakter som en brottsförebyggande åtgärd i offentliga rummet krävs att en kartläggning och analys av problembilden i området är gjord. Analysen ska innehålla omfattning,

struktur och utveckling i området. Samverkan med stadskontoret och polisen ska ske vid kartläggning och analysarbete. Ansökan om tillstånd för ordningsvakter ska göras hos polisen i enlighet med Lag (2023:421) om ordningsvakter. Tillståndsansökan ska göras av stadskontoret.

Kommunala ordningsvakter ska utgå från en vaktlokal inom ansökt tillståndsområde, eller i direkt närhet. Det är viktigt att ha lokal förankring och därigenom god kunskap om hur området ser ut och fungerar för att kunna göra insatser som får effekt.

Upphandlat avtal

Stadskontoret är avtalsansvariga för avtalet med kommunala ordningsvakter, och ansvariga för uppföljning av det kommunövergripande avtalet.

Avrop från kommunövergripande avtalet kan göras på redan befintligt tillståndsområde. Kartläggning och analys ska göras. Tillstånd för nytt område ska sökas och vara beviljat innan avrop kan ske.

Ledning av det operativa arbetet

Ledning av det operativa arbetet med kommunala ordningsvakter innebär ansvar för den dagliga planeringen och förvaltningen av de kommunala ordningsvakterna och vaktlokalen. I det ingår även att fortsatt utveckla det löpande arbetet med kommunala ordningsvakter.

Operativa utsättningar ska ske i samråd med polis och andra uppsökande verksamheter inom tillståndsområdet inför helger och större planerade evenemang. Ledningen av det operativa arbetet innebär även att samordna den löpande utbildningen av de kommunala ordningsvakterna.

Ansvar för hyresavtal och underhåll av vaktlokalen ingår också i den operativa ledningen.

Utbildning och kunskap

Alla ordningsvakter som arbetar på uppdrag av Malmö stad som kommunala ordningsvakter är särskilt utvalda och ska utbildas i vad arbetet grundar sig på. Omvärldsbevakning och kunskapsöverföring är uttalade delar av arbetet. Utbildningarna syftar till att stärka de kommunala ordningsvakterna i sitt uppdrag som ordningsvakt inom berört tillståndsområde i Malmö stad.

Innehållet anpassas efter de kommunala ordningsvakternas vardag. Fokus ligger på bemötandefrågor, konflikthantering och relationsskapande. Ett flertal utbildningar kommer ske i stadens regi där de kommunala ordningsvakterna utbildas av de verksamheter som är aktuella att ha kunskap om. Utöver det tillkommer utbildningar från Polisen samt beroendevården där många operativa och taktiska frågor behandlas. Föreläsare och utbildare från Polisen, socialtjänsten, regionen, sjukvård, civilsamhället och näringslivet håller i olika delar av utbildningen. De kommunala ordningsvakterna ska utbildas inom följande område:

- Kroppskameran som verktyg
- Att bli filmad – lagstiftning och rätt förhållningssätt
- Krishantering – stadens arbete med frågorna
- Konflikthantering
- Stadens värdegrund – likabehandling och antidiskriminering
- Rakel – (Gruppledare) teknik, användande samt nomenklatur
- PDV – Polisen utbildar samtliga i pågående dödligt våld (terror)
- Narkotikautbildning/Hotspots – Polisen
- Social jour – Socialtjänstlagen och orosanmälningar
- Första hjälpen vid psykisk ohälsa

Arbetssätt för kommunala ordningsvakter

Kommunala ordningsvakter tjänstgör alltid i patruller om två. Personerna i patrullerna ska hålla ihop och tjänstgöra tillsammans vilket är viktigt, inte minst för den egna säkerheten och tryggheten. Vid ordinarie tjänstgöring ska patrullerna arbeta självständigt efter de arbetsinstruktioner som är upprättade. Med ordinarie tjänstgöring menas att patrullerna verkar inom berört tillståndsområde.

Kommunala ordningsvakterna ska under hela tjänstgöringstiden bedöma var på den tilldelade platsen de gör mest nytta och har störst synlighet. Ordningsvakterna ska arbeta uppsökande och kontaktskapande. De ska verka för att skapa goda relationer med ungdomar, näringsidkare, bostadsbolag och andra positiva aktörer i området.

Under den tid patrullen tjänstgör är det viktigt att de inte bara är synliga utan också är engagerade på ett sätt som visar att de är i tjänst.

Ordningsvakterna ska alltid ha som målsättning att arbeta med vänlighet, servicekänsla och vid ingripanden så långt som möjligt undvika att provocera den de ingriper mot. För kommunala ordningsvakterna gäller att

aldrig använda mer av sin polisiära befogenhet än vad som oundvikligen krävs, i enlighet med lagstiftning.

De ska hålla sig informerade om vad som händer i området och inneha god lokalkännedom för att på bästa sätt ge medborgare service i form av allmän information, hänvisningar och vägbeskrivningar med mera.

Barn som behöver hjälp ska alltid prioriteras. Små barn som kommit bort från sina föräldrar eller av andra skäl bedöms inte kunna ta vara på sig själv ska aldrig lämnas ensamma innan annan hjälp kommit till platsen.

Ordningsvakterna ska bära de kläder som förordnas av polis enligt gällande författning. Uniformen är viktig för att skapa igenkänning och ge omgivningen signalen att de personer som bär den finns för att skapa trygghet.

Arbetsledarens roll och ansvar

När de kommunala ordningsvakterna arbetar ska det finnas en arbetsledare i tjänst inom gruppen, som operativt leder arbetet. Arbetsledaren har det övergripande ansvaret för att leda och fördela de kommunala ordningsvakterna efter de behov som uppstår inom tillståndsområdet.

Inför varje arbetspass ska det hållas ett gemensamt startsamtal mellan de tjänstgörande kommunala ordningsvakterna och arbetsledaren. Vid händelser som uppstår har arbetsledaren till uppgift att vara med på plats, för att leda och stötta vid till exempel ett omhändertagande.

Arbetsledaren ska stödja de kommunala ordningsvakternas i deras dagliga arbete, och ska verka för att ha ett väl fungerande samarbete med andra aktörer som arbetar brottsförebyggande och trygghetsskapande inom det berörda tillståndsområdet.

Arbetsledaren bestämmer var de kommunala ordningsvakterna ska verka och ska vid behov kunna omdirigera dem inom området i syfte att maximera nyttan.

Utsättning inför helg

Varje vecka inför helgen ska en utsättning med polis ske i vaktlokalen. Där ska avhandlas tidigare händelser och den aktuella lokala lägesbilden och arbetspassen för helgen ska planeras.

De kommunala ordningsvakterna ska också medverka på utsättningar. Vid dessa utsättningar kan också andra närvarande aktörer inom området som arbetar med brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ingå.

Arbetsledaren ansvarar för att sammanställa viktig information från diverse informationskanaler som delges till aktörerna på utsättningen.

Polisens möjlighet till delegation

Ordningsvaktens uppgift är att medverka till att upprätthålla allmän ordning. En polis är ordningsvaktens förman och ordningsvakten är skyldig att lyda en order en polis meddelar i tjänsten, om det inte är uppenbart att ordern inte ingår i tjänsten som ordningsvakt eller att den strider mot lag eller annan författning (Lag om ordningsvakter 2023:196).

Ingripanden av ordningsvakt

Ett ingripande ska alltid föregås av en bedömning om ingripandet kan ske på ett säkert sätt. Den egna säkerheten går alltid först och bedömer kommunala ordningsvakterna att en situation kan äventyra den egna säkerheten ska alltid hjälp tillkallas.

Det är alltid en vinst för tryggheten och trivseln att kunna lösa en situation, utan att behöva använda ordningsvaktens polisiära befogenheter. Det ger omgivningen en signal om att läget är under kontroll.

Alla ingripanden ska ske med respekt för den person som de kommunala ordningsvakterna ingriper mot och genomföras så varsamt som möjligt även om personen uppför sig illa och gör motstånd.

Patrullerna ska alltid använda sig av en säker plats för att en omhändertagen person ska kunna förvaras på ett säkert sätt, till dess att polis kommer till plats. Det är också önskvärt för den omhändertagnes integritet att inte behöva vistas synligt vid ett omhändertagande.

Kroppsburen kamera

De kommunala ordningsvakterna ska vara utrustade med en kroppsburen kamera. Kameran ska vara försedd med en skärm som tydligt visar att kameran är i gång vid användandet. Syftet med kroppskameran är att minska hot och våld mot de kommunala ordningsvakterna och att samla bevis för en eventuell polisutredning. De kommunala ordningsvakterna avgör själv när kameran ska användas.

Filmmaterialet är alltid krypterat och ska behandlas enligt gällande lagar. Filmmaterialet kommer aldrig att lämnas ut till annan än Polismyndigheten, efter särskild begäran.

Felanmälan och skyddsstädning

De kommunala ordningsvakterna ska som sidouppgift bedriva viss tillsyn av kommunala fastigheter som finns inom berört tillståndsområde och rapportera brister och skadegörelse till berörd förvaltning.

Om kommunala ordningsvakterna under sin tjänstgöring ser lösa föremål i omgivningen som kan användas som tillhyggen eller som medborgare kan skada sig på ska dessa tas om hand, till exempel genom att ringa Fastighets- och gatukontorets ledningsberedskap.

Rapportering

De kommunala ordningsvakterna ska efter varje arbetspass skriva en kortfattad rapport som beskriver vad som hänt under dagen. All dokumentation ska göras i anpassade system.

Kommunikationsstrategi

De kommunala ordningsvakterna ska förmedla en positiv bild av Malmö stads brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Stadskontoret har tagit fram en kommunikationsstrategi för hur vi bygger varumärket Malmö stads kommunala ordningsvakter, som stöd för det.